

การพัฒนาตัวชี้วัดการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมสายพอง-ยุบในสังคมไทย

The Development of Management Indicators for Meditation Centers with Rising-Falling Method in Thai Society

พระเป็ลียน สิมตะมะ*

phraplien@gmail.com

สมศักดิ์ บุญปุ้**

ลิน งามประโคน**

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์คือ เพื่อศึกษาตัวชี้วัด เพื่อพัฒนาตัวชี้วัด และเพื่อนำเสนอตัวชี้วัดการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมสายพอง-ยุบในสังคมไทย กลุ่มตัวอย่างกรณีศึกษาคือ สำนักปฏิบัติธรรมสายพอง-ยุบในประเทศไทย จำนวน 389 คน การสัมภาษณ์เชิงลึก 18 คน และการยืนยันตัวชี้วัดโดยการสนทนากลุ่ม 10 คน ผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้เชี่ยวชาญ ผู้บริหารศูนย์ฯ ศปท. เจ้าสำนัก พระวิปัสสนาจารย์ ผอ.สนง.พระพุทธศาสนา เจ้าหน้าที่ และผู้ปฏิบัติธรรม เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แบบสัมภาษณ์ และ แบบสอบถาม สถิติที่ใช้ ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า 1) การศึกษาได้ 82 ตัวชี้วัด 7 องค์ประกอบ 2) การพัฒนาได้ 60 ตัวชี้วัด 7 องค์ประกอบ 3) ผลการตรวจสอบยืนยันได้ทั้งสิ้น 60 ตัวชี้วัด 6 องค์ประกอบ ได้แก่ ด้านวิทยากร 17 ด้านสถานที่ 9 ด้านการประชาสัมพันธ์ 8 ด้านกิจกรรม 8 ด้านเครือข่ายองค์กร 6 และด้านระบบบริหารจัดการ 12 ตัวชี้วัด

คำสำคัญ: ตัวชี้วัด, องค์ประกอบการบริหารจัดการ, สำนักปฏิบัติธรรมสายพอง-ยุบในสังคมไทย

Abstract

The research purposes were; 1) to study the indicators of management, 2) to develop the management indicators and 3) to present the management indicators for meditation centers with rising-falling method in Thai society. The research was conducted from 389 samples in 5 meditation centers and 18 persons from in-depth interview and 10 persons for focus group discussion. The

*นิสิตระดับดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

**รองศาสตราจารย์ ดร. ภาควิชาบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

research tools were questionnaires and the semi-structured interview form. Content analysis, frequency, percentage, mean and standard deviation were used in this study.

The results were as follows: 1) There were 82 indicators and 7 components. 2) There were 60 indicators and 7 components in development process. 3) The results of indicator confirmation found that there were 60 indicators and 6 components consisted of 17 indicators in the component of lecturer, 9 indicators in place, 8 indicators in public relation, 8 indicators in activity, 6 indicators in network organization and 12 indicators in management system.

Keywords: Indicator, Management component, Meditation centers with rising-falling method in Thai Society.

บทนำ

สมัยพุทธกาลหลังจากที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสรู้แล้ว จึงได้ทรงประกาศพระสัจธรรมอันเป็นหลัก “หัวใจในพระพุทธศาสนา” โดยการปฏิบัติพระกัมมัฏฐานตามที่พระพุทธองค์ทรงแนะนำสั่งสอนให้ปฏิบัติก็คือ หลักสติปัฏฐานสี่ หรือวิปัสสนากัมมัฏฐานที่พระพุทธองค์ทรงวางหลักการและวิธีปฏิบัติเพื่อเผยแผ่ให้แก่เหล่าพระสาวกได้นำไปใช้ปฏิบัติและเผยแผ่ในมวลมนุษยชาติให้ดำรงมั่นในคำสอนแห่งพระสัทธรรมช่วยอนุเคราะห์ชาวโลกได้เกิดประโยชน์เกื้อกูลและมีความสุขทั้งแก่ทวยเทพและมนุษย์ทั้งหลาย เมื่อผู้ใดและเป็นภิกษุภิกษุณี อุบาสกหรืออุบาสิกา ที่เป็นผู้ปฏิบัติธรรมตามสมควรแก่ธรรมปฏิบัติชอบปฏิบัติตามธรรมอยู่ ผู้นั้นย่อมชื่อว่าสักการะเคารพนับถือบูชาตาคดด้วยการบูชาอย่างยิ่งยอดเพราะเหตุอันแหละ อานนท์ พวกเธอพึงสำเหนียกอย่างนี้ว่าเราจักเป็นผู้ปฏิบัติธรรมสมควรแก่ธรรมปฏิบัติชอบประพฤติดตามธรรม (พระไตรปิฎกภาษาไทย, 2539, หน้า 184) เพื่อฝึกหัดอบรมตนให้เป็นคนดีโดยมีความรู้อยู่ในสังคมได้อย่างสงบสันติสุขในวิถีชีวิตที่เรียบง่ายดังตามรูปแบบปฏิบัติของศีล สมาธิ ปัญญา ซึ่งเป็นกรอบพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดียิ่งทั้งที่มุ่งผลประโยชน์สุขให้แก่ตนเองและผู้อื่นได้นำไปสู่เป้าหมายสูงสุดคือ ความหลุดพ้นจากทุกข์ทั้งปวงได้จนถึงขั้นบรรลุมรรคผลนิพพาน (ธนิต อยุธยา, 2540, หน้า 35) อันเนื่องจากการปฏิบัติเพื่อเผยแผ่แสดงธรรม

นี้ได้มีการพัฒนาให้สะดวกสบายยิ่งขึ้นจึงสร้างเป็นสำนักปฏิบัติธรรมจากป่าธรรมชาติได้พัฒนาเสนาสนะสถานที่มีความเหมาะสมเพื่อเป็นสถานที่สัปปายะโดยมีการสร้างเป็นกุฏิวิหาร ต่อมาได้เรียกว่า อารามบ้าง วัดบ้าง เช่น วัดเวฬุวัน วัดเชตวัน วัดอัมพวัน (พระไตรปิฎกภาษาไทย, 2539, หน้า 381) ดังนั้น สำนักปฏิบัติธรรมเป็นสถานที่เพื่อเป็นศูนย์กลางพัฒนาจิตใจมนุษย์ที่ดีได้

ปัจจุบันนี้ มีสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดที่ขึ้นทะเบียนกับสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ มีกว่า 1,538 สำนัก ซึ่งทุกปีจะมีพิธีจัดประชุมสัมมนาเชิงปฏิบัติการร่วมกันระหว่างเจ้าสำนักกับคณะกรรมการผู้บริหารศูนย์ฯ ศปท. โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ตามแผนงานโครงการและกิจกรรมปฏิบัติงานให้สำเร็จที่เป็นไปตามเกณฑ์ได้อย่างมีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผลต่อการพัฒนาโครงสร้างขององค์กรโดยสอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์กับกรอบการปฏิบัติงาน (ร่างแผนแม่บทของศูนย์ประสานงานฯ ศปท. 2558, ออนไลน์) จากเหตุผลดังกล่าวนี้ก็เพื่อประเมินผลและปรับปรุงงานขององค์กรภายในสำนักได้มีการพัฒนาให้มีความเจริญมั่นคงที่ยั่งยืนในพระพุทธศาสนาสืบต่อไป

อย่างไรก็ตาม การบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมทุกสายสำนักที่มีสาขาอยู่ในประเทศไทยหรือต่างประเทศจะการพัฒนาให้เจริญรุ่งเรืองได้ จากผลงานวิจัยค้นพบจุดอ่อนสำคัญที่เป็นปัญหาและอุปสรรคของ

สำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดที่มีมาตรฐานทั้งยังไม่ถึงมาตรฐานนั้นได้มีความแตกต่างกันมากและยังขาดการประสานความร่วมมือกันระหว่างสำนักต่างคนต่างทำขาดความเป็นเอกภาพขาดแคลนบุคลากรที่มีคุณภาพทั้งในด้านความรู้ภาคปริยัติและด้านประสบการณ์ตรงที่ได้ผลจากการปฏิบัติ ตลอดจนความรู้ความสามารถเทคนิคในการเผยแผ่อบรมสั่งสอนประชาชน (พระมหากังวาล ธีระมโห (ศรชัย), 2557) ซึ่งการบริหารจัดการจึงจำเป็นต้องปรับตัวอย่างมากที่จะนำไปสู่ความสำเร็จและความเจริญก้าวหน้า ผู้บริหารจึงเป็นบุคลากรสำคัญของหน่วยงานเป็นผู้นำที่ต้องมีความรู้ความสามารถคุณธรรมจริยธรรมตลอดทั้งจรรยาบรรณวิชาชีพจึงนำไปสู่การบริหารจัดการที่ดีมีประสิทธิผลและประสิทธิภาพ (ธีระบุญเจริญ, 2555: 7) ดังนั้น องค์ประกอบการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมที่สำคัญยิ่งควรมีเกณฑ์มาตรฐานการพัฒนาตัวชีวิต

การพัฒนาตัวชีวิตตามระเบียบวิธีวิจัยมี 3 วิธี ประกอบด้วย 1) การนิยามเชิงปฏิบัติ 2) การนิยามเชิงทฤษฎี และ 3) การนิยามเชิงประจักษ์ (วิโรจน์ สารรัตน์, 2553) การวิจัยนี้ ผู้วิจัยใช้วิธีที่ 2 มาศึกษาเพื่อความเหมาะสมกับ สถานการณ์ที่กำลังศึกษา โดยวิธีการศึกษาวิเคราะห์เอกสารทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาตัวชีวิตและสร้างองค์ประกอบการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมที่ได้สอดคล้องกับหลักปฏิบัติกรรมฐานตามแนวสติปัฏฐาน 4 และมีความสอดคล้องตามหลักสี่ปายะ 7 ประการ (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), 2546) โดยการบูรณาการกับเกณฑ์มาตรฐานพิจารณาคุณสมบัติของสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติกับเกณฑ์คัดเลือกสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดดีเด่นของศูนย์ประสานงานสำนักปฏิบัติธรรมแห่งประเทศไทย ศปท. โดยการสังเคราะห์และจำแนกเป็นองค์ประกอบแบ่งเป็น 6 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านสถานที่ 2) ด้านวิทยากรและบุคลากร 3) ด้านการบริหารจัดการ 4) ด้านการจัดกิจกรรมอบรมปฏิบัติธรรม 5) ด้านสุขอนามัย และ 6) ด้านอื่นๆ (กอง

พุทธศาสนศึกษา, 2555) ดังนั้น การศึกษาตัวชีวิตเมื่อได้พัฒนาขึ้นจึงมีความสำคัญยิ่งในการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดแห่งประเทศไทย

ด้วยเหตุดังกล่าวนี้ ผู้วิจัยจึงได้กำหนดวัตถุประสงค์การวิจัยคือ เพื่อศึกษาตัวชีวิต เพื่อพัฒนาตัวชีวิต และเพื่อนำเสนอตัวชีวิตการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมสายทอง-ยุบในสังคมไทย ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้เชี่ยวชาญ ผู้บริหารศูนย์ฯ ศปท. เจ้าหน้าที่ และผู้ปฏิบัติธรรมในสำนักปฏิบัติธรรมสายทอง-ยุบทั้ง 4 ภูมิภาคในประเทศไทย ซึ่งการวิจัยนี้ จะต้องมีความรู้ที่เป็นผลงานทางวิชาการสำหรับผู้บริหารหรือเจ้าสำนักใช้เป็นองค์ประกอบตัวชีวิตการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมสายทอง-ยุบในสังคมไทย

คำถามการวิจัย

1. ตัวชีวิตการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมสายทอง-ยุบในสังคมไทย เป็นอย่างไร
2. ตัวชีวิตการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมสายทอง-ยุบในสังคมไทย มีอะไรบ้าง
3. ตัวชีวิตการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมสายทอง-ยุบในสังคมไทย ที่เหมาะสมเป็นอย่างไร

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาตัวชีวิตการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมสายทอง-ยุบในสังคมไทย
2. เพื่อพัฒนาตัวชีวิตการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมสายทอง-ยุบในสังคมไทย
3. เพื่อนำเสนอตัวชีวิตการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมสายทอง-ยุบในสังคมไทย

ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา การวิเคราะห์เอกสารแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งที่มีอยู่ในชั้นปฐมภูมิและชั้นทุติยภูมิตามประเด็นหลักการศึกษาที่ครอบคลุมเนื้อหากรอบแนวคิดเพื่อสังเคราะห์กำหนดองค์ประกอบการพัฒนาและสร้างตัวชี้วัดการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมสายทอง-ยุบในสังคมไทย ประกอบด้วย 6 องค์ประกอบ ได้แก่ ด้านวิทยากร ด้านสถานที่ ด้านกิจกรรม ด้านการประชาสัมพันธ์ ด้านเครือข่ายองค์กร และ ด้านระบบบริหารจัดการ

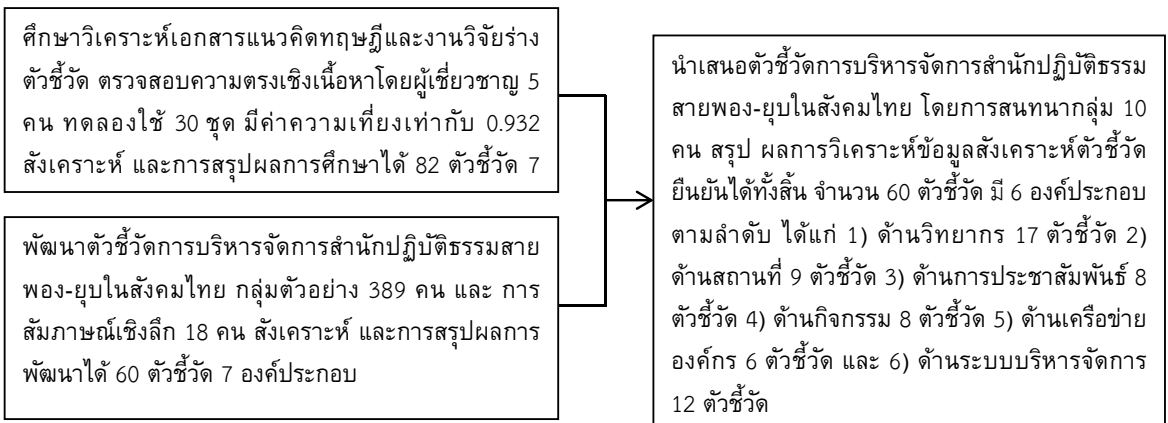
2. ขอบเขตด้านพื้นที่ การศึกษาเฉพาะกรณีคือ สำนักปฏิบัติธรรมสายทอง-ยุบดีเด่นในประเทศไทย

3. ขอบเขตด้านผู้ให้ข้อมูล ประกอบด้วย ผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้เชี่ยวชาญ ผู้บริหารศูนย์ฯ ศปท. เจ้าสำนักพระวิปัสสนาจารย์ ผอ.สนง.พระพุทธศาสนา เจ้าหน้าที่และผู้ปฏิบัติธรรมในสำนักปฏิบัติธรรมสายทอง-ยุบในประเทศไทย

4. ขอบเขตด้านระยะเวลา การดำเนินการระหว่างเดือน ตุลาคม พ.ศ. 2557 ถึงเดือน ธันวาคม พ.ศ. 2558

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผู้วิจัยได้ศึกษาวิเคราะห์เอกสารทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการกำหนดองค์ประกอบสร้างกรอบแนวคิดของการพัฒนาตัวชี้วัดการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมสายทอง-ยุบในสังคมไทย ดังแสดงในแผนภาพที่ 1 ดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบการวิจัย

การวิจัยนี้ มีวิธีดำเนินการตามระเบียบวิธีการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research)

2. การดำเนินการวิจัย

การดำเนินการวิจัยครั้งนี้ แบ่งเป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาเอกสารและงานวิจัยเพื่อกำหนดกรอบแนวคิดทฤษฎีการพัฒนาองค์ประกอบและตัวชี้วัดการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมสายทอง-ยุบในสังคมไทย

ระยะที่ 1 การสร้างตัวชี้วัดและกำหนดองค์ประกอบการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมสายทอง-ยุบในสังคมไทย โดยการวิเคราะห์เอกสารแนวคิดทฤษฎีงานวิจัย และดำเนินการวิเคราะห์เนื้อหา (Content

Analysis) การสร้างเครื่องมือในการวิจัยเป็นแบบปลายเปิดและปิด แบ่งเป็น 2 ชุด คือ แบบสัมภาษณ์ และแบบสอบถาม จำแนกเป็น 1) แบบสัมภาษณ์ (Interview) ลักษณะเป็นแบบสัมภาษณ์ที่มีโครงสร้าง (Structured Interview) และดำเนินการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ ผู้ทรงคุณวุฒิ ตามประเด็นหลักของคำถามที่เกี่ยวกับความเหมาะสมขององค์ประกอบและตัวชี้วัดการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมสายพอง-ยุบในสังคมไทย แบ่งเป็น 3 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 ข้อมูลผู้ให้การสัมภาษณ์ ตอนที่ 2 คำถามการสัมภาษณ์ ตอนที่ 3 การแสดงความคิดเห็นของผู้สัมภาษณ์ และ 2) แบบสอบถาม (Questionnaire) เป็นแบบสอบถามชนิดประมาณค่า 5 ระดับ ตามแบบของลิเคิร์ต (Likerts Scale) ซึ่งใช้เกณฑ์แปลความหมายการให้คะแนนของ (บุญชม ศรีสะอาด, 2553) มีลักษณะข้อคำถามแบบปลายเปิดแสดงระดับความคิดเห็น แบ่งเป็น 4 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพผู้ตอบแบบสอบถาม ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับการพัฒนาตัวชี้วัดการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมสายพอง-ยุบในสังคมไทย ตอนที่ 3 ข้อมูลเกี่ยวกับระดับความเหมาะสมขององค์ประกอบและตัวชี้วัด และ ตอนที่ 4 ข้อคิดเห็น/เสนอแนะแนวทางการพัฒนาแก้ไขปรับปรุง

ระยะที่ 2 การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือการวิจัย เพื่อนำไปทดสอบหาความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาและหาความเชื่อมั่น จำแนกเป็น 1) การตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ผู้วิจัยนำเครื่องมือการวิจัยที่สร้างขึ้นให้ผู้เชี่ยวชาญด้านการสร้างเครื่องมือการวิจัย จำนวน 5 คน โดยคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) และนำมาวิเคราะห์ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) พิจารณาตรวจสอบเนื้อหาความถูกต้องในสำนวนภาษาโดยปรับปรุงตามข้อเสนอแนะ และ 2) การหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่ได้ปรับปรุงแก้ไขสมบูรณ์แล้วไปทดลองใช้กับประชากรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 ชุด คือ 1) สำนักคณะ 5 วัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์ 15 ชุด 2) ศูนย์

ปฏิบัติวิปัสสนา นานาชาติ ทำพระจันทร์ กรุงเทพฯ 15 ชุด เมื่อวันที่ 26-28 เมษายน พ.ศ. 2558 และได้นำมาคำนวณค่าโดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟา (α -Coefficient) ของครอนบาค Cronbach, J. Lee, (1974) ที่มีค่าความตรงอยู่ระหว่าง 0.60-1.00 ได้ค่าความเที่ยงตรงทั้งฉบับเท่ากับ 0.932

ระยะที่ 3 สรุปผลการศึกษาสังเคราะห์เอกสารได้จำนวน 82 ตัวชี้วัด จำแนกเป็น 7 องค์ประกอบ

ขั้นตอนที่ 2 การพัฒนาตัวชี้วัดการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมสายพอง-ยุบในสังคมไทย ดังนี้

ระยะที่ 1 การเก็บข้อมูลเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่างผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 389 คน

ระยะที่ 2 การเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ กลุ่มผู้ให้ข้อมูลการสัมภาษณ์ จำนวน 18 คน

ระยะที่ 3 การวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลสรุปผลได้จำนวน 60 ตัวชี้วัด จำแนกเป็น 7 องค์ประกอบ

ขั้นตอนที่ 3 การตรวจสอบความเหมาะสมขององค์ประกอบและยืนยันตัวชี้วัดการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมสายพอง-ยุบในสังคมไทย ดังนี้

ในขั้นตอนนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการจัดสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) เพื่อพิจารณาตรวจสอบยืนยันตัวชี้วัด จำนวน 10 คน โดยคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) และบันทึกผลการแสดงความคิดเห็นที่มีฉันทามติยืนยันตรงกันว่า มีความเหมาะสม มีความถูกต้องครอบคลุมและสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้จริงในการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมสายพอง-ยุบในสังคมไทย

3. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

3.1 ประชากร กลุ่มประชากรที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย ผู้เชี่ยวชาญ ผู้ทรงคุณวุฒิ เจ้าสำนัก พระวิปัสสนาจารย์ ผอ.สนง.พระพุทธศาสนา เจ้าหน้าที่ และผู้ปฏิบัติธรรม รวมทั้งสิ้น จำนวน 7,712 คน

3.2 กลุ่มตัวอย่าง กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย รวมทั้งสิ้น จำนวน 428 คน จำแนกเป็น 1) กลุ่มผู้ให้ข้อมูลเชิงปริมาณ ผู้วิจัยกำหนดกลุ่มตัวอย่างแบบยักกลุ่ม (Cluster Sampling) ประกอบด้วย กลุ่มบุคคลทั่วไป (General Informants) โดยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างใช้การคำนวณค่าของ ทาโร ยามาเน่ (Yamane, Taro. 1967 as cited in sinjaru, 2012) ที่มีความคาดเคลื่อน 0.05 ระดับความเชื่อมั่น 95% จำนวน 380 คน การวิจัยนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดกลุ่มผู้ให้ข้อมูล จำนวน 400 คน และ 2) กลุ่มผู้ให้ข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยกำหนดกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ได้แก่ กลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ (Casual Informants) จำนวน 18 คน และ กลุ่มผู้เชี่ยวชาญ (Key Informants) จำนวน 10 คน ดังแสดงในตารางที่ 1 ดังนี้

ตารางที่ 1 จำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

จำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่างผู้ตอบแบบสอบถามในสำนักปฏิบัติธรรมสายทอง-ยุบ 4 ภูมิภาคในประเทศไทย

ลำดับที่	ภาค	จังหวัด	สำนัก	ประชากร	กลุ่มตัวอย่าง
1.	เหนือ	เชียงใหม่	วัดพระธาตุศรีจอมทองวรวิหาร	1,524	63
2.	เหนือ	เชียงใหม่	วัดรำเปิง (ตโปทาราม)	1,633	65
3.	กลาง	สิงห์บุรี	วัดอัมพวัน	1,623	95
4.	ใต้	พัทลุง	วัดถ้ำสุมะโน	1,456	90
5.	ตะวันออกเฉียงเหนือ	นครราชสีมา	ศูนย์ปฏิบัติธรรม “ธรรมโมลี”	1,448	87
รวม				7,684	400
คุณสมบัติของผู้สัมภาษณ์					จำนวน
1.	ผู้บริหารศูนย์ ศปท.				3
2.	เจ้าสำนัก				7
3.	พระวิปัสสนาจารย์				4
4.	ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนา				4
รวม					18
คุณสมบัติของผู้สนทนากลุ่ม					จำนวน
1.	ความเชี่ยวชาญด้านวิปัสสนาธุระ				3
2.	ความเชี่ยวชาญด้านการบริหารงาน				3
3.	ความเชี่ยวชาญด้านหลักพุทธธรรม				4
รวม					10

จากตารางที่ 1 พบว่า ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ จำนวน 7,712 คน จำแนกเป็น 1) กลุ่มผู้ให้ข้อมูลตอบแบบสอบถาม 400 คน ได้แก่ ภาคเหนือ 128 คน ภาคกลาง 95 คน ภาคใต้ 90 คน และ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 87 คน 2) กลุ่มผู้ให้ข้อมูลการสัมภาษณ์ จำนวน 18 คน และ 3) กลุ่มผู้ให้ข้อมูลการสนทนากลุ่ม จำนวน 10 คน

4. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

4.1 แบบสัมภาษณ์ (Interviews) เป็นแบบสัมภาษณ์สัมภาษณ์ที่มีโครงสร้างมีข้อคำถามแบบเปิดกว้าง แบ่งเป็น 3 ส่วน ประกอบด้วย ส่วนที่ 1 ความคิดเห็นเกี่ยวกับตัวชีวิตและองค์ประกอบการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมที่มีประสิทธิภาพในปัจจุบัน ส่วนที่ 2 ความเหมาะสมของตัวชีวิตและองค์ประกอบการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมที่มีความสอดคล้องกัน และ ส่วนที่ 3 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมที่ควรปรับปรุงแก้ไข

4.2 แบบสอบถาม (Questionnaire) ความคิดเห็นและความเหมาะสมถูกต้องครอบคลุมประเด็นที่ศึกษา แบ่งเป็น 2 ชุด ได้แก่ ชุดที่ 1 เก็บข้อมูลกับกลุ่มผู้เชี่ยวชาญและผู้บริหารระดับสูงเพื่อหาค่าความสอดคล้องของตัวชีวิตกับวัตถุประสงค์ตามข้อช่วยกับประเด็นการวิจัย และ ชุดที่ 2 เก็บข้อมูลตามกลุ่มตัวอย่างการวิจัยเป็นแบบเลือกตอบลักษณะข้อคำถามเป็นแบบปลายเปิดและปลายปิด ชนิดประมาณค่า 5 ระดับ และข้อเสนอแนะเพิ่มเติมอื่นๆ

4.3 แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) มีลักษณะเป็นแบบมีโครงสร้าง (Structure In-Depth Interview) แบ่งเป็น 3 ส่วน ประกอบด้วย ส่วนที่ 1 ข้อมูลผู้สัมภาษณ์พื้นฐานทั่วไป ส่วนที่ 2 ข้อคำถามการสัมภาษณ์ความคิดเห็นเกี่ยวกับตัวชีวิตและองค์ประกอบการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมสายพอง-ยุบในสังคมไทย และ ส่วนที่ 3 ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมที่ควรปรับปรุงแก้ไข

4.4 แบบการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) เป็นลักษณะเป็นแบบการประชุมกลุ่มย่อย โดยวิธีการยืนยันผลฉันทามติเพื่อตรวจสอบความเหมาะสมความถูกต้องครอบคลุมและการนำไปใช้ประโยชน์

5. การเก็บรวบรวมข้อมูล

5.1 ออกหนังสือแจ้งความประสงค์ขอความอนุเคราะห์จากบัณฑิตวิทยาลัยดำเนินการดำเนินการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างโดยผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่าน การสัมภาษณ์เชิงลึก 18 ท่าน และ การจัดสนทนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ 10 ท่าน

5.2 ออกหนังสือแจ้งความประสงค์ขอดำเนินการทดลองใช้เครื่องมือการวิจัย 30 ชุด และ ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลแบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่างการวิจัย 400 ชุด และนำกลับคืนมาตรวจสอบความสมบูรณ์ได้ 389 ชุด คิดเป็นร้อยละ 97.25 ซึ่งการวิจัยนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการนำเสนอเอกสารและจัดเก็บกลับคืนมาด้วยตนเอง

6. การวิเคราะห์ข้อมูล

6.1 การวิเคราะห์ข้อมูลการสัมภาษณ์ โดยใช้วิธีการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis)

6.2 การวิเคราะห์ข้อมูลแบบสอบถาม โดยใช้สถิติเชิงบรรยายแจกแจงค่าความถี่ (Frequency Table) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (\bar{x}) และ ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปคอมพิวเตอร์

6.3 การวิเคราะห์หาค่าฉันทามติยืนยันตัวชีวิต โดยการจัดสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) เพื่อตรวจสอบคุณภาพตัวชีวิตกำหนดค่าน้ำหนักความเหมาะสมจำแนกตามองค์ประกอบและหาค่าร้อยละ (Percentage)

ผลการวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูลดำเนินการสอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย แบ่งเป็น 3 ตอน ดังต่อไปนี้

1. ผลการศึกษาตัวชี้วัดการบริหารจัดการ สำนักปฏิบัติธรรมสายทอง-ยุบในสังคมไทย

1.1 ผลการศึกษาตัวชี้วัด พบว่า ได้ตัวชี้วัดฉบับร่าง จำนวน 82 ตัวชี้วัด แบ่งเป็น 7 องค์ประกอบ ได้แก่ ด้านสถานที่ 11 ตัวชี้วัด ด้านวิทยากร 17 ตัวชี้วัด ด้านองค์ความรู้ 5 สาย 12 ตัวชี้วัด ด้านกิจกรรม 10 ตัวชี้วัด ด้านระบบการบริหารจัดการ 14 ตัวชี้วัด ด้านเครือข่ายองค์กร 8 ตัวชี้วัด และ ด้านการประชาสัมพันธ์ 10 ตัวชี้วัด

1.2 ผลตรวจสอบเชิงเนื้อหาโดยผู้เชี่ยวชาญ พบว่า ได้ตัวชี้วัดใหม่ จำนวน 60 ตัวชี้วัด แบ่งเป็น 7 องค์ประกอบ ได้แก่ ด้านสถานที่ 9 ตัวชี้วัด ด้านวิทยากร 10 ตัวชี้วัด ด้านองค์ความรู้ 5 สาย 7 ตัวชี้วัด ด้านกิจกรรม 8 ตัวชี้วัด ด้านระบบการบริหารจัดการ 12 ตัวชี้วัด ด้านเครือข่ายองค์กร 6 ตัวชี้วัด และ ด้านการประชาสัมพันธ์ 8 ตัวชี้วัด

1.3 ผลการตรวจสอบค่าความเที่ยงตรงโดยรวม เท่ากับ 0.932 ได้แก่ ด้านสถานที่ 0.874 ด้านวิทยากร 0.963 ด้านองค์ความรู้ 5 สาย 0.966 ด้านกิจกรรม 0.893 ด้านระบบการบริหารจัดการ 0.952 ด้านเครือข่ายองค์กร 0.945 และ ด้านการประชาสัมพันธ์ 0.928

2. ผลการพัฒนาตัวชี้วัดการบริหารจัดการ สำนักปฏิบัติธรรมสายทอง-ยุบในสังคมไทย

2.1 ผลการวิเคราะห์สถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า ส่วนใหญ่เป็นฆราวาส 311 คน ร้อยละ 84.3 และเป็นพระสงฆ์ 58 รูป ร้อยละ 15.7 ส่วนใหญ่อยู่ในวัดพระธาตุศรีจอมทองวรวิหาร 32 คน ร้อยละ 08.67 รองลงมาวัดอัมพวัน 95 คน ร้อยละ 25.75 วัดถ้ำสุเมโน 90 คน ร้อยละ 24.39 ศูนย์ปฏิบัติธรรม “ธรรมโมลี” 87 คน ร้อยละ 23.58 และ วัดจำเปิง (ตโปทาราม) 65 คน ร้อยละ 17.61

2.2 ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า มีระดับค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานความเหมาะสมของตัวชี้วัดจำนวน 60 ตัวชี้วัด 7 องค์ประกอบ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก (\bar{x} = 4.07, SD = 0.81) ตามลำดับ ได้แก่ ด้านวิทยากร (\bar{x} = 4.34, SD = 0.80) รองลงมา ด้านสถานที่ (\bar{x} = 4.19, SD = 0.80) ด้านองค์ความรู้ 5 สาย (\bar{x} = 4.15, SD = 0.80) ด้านการประชาสัมพันธ์ (\bar{x} = 3.97, SD = 0.88) ด้านกิจกรรม (\bar{x} = 3.97, SD = 0.84) ด้านเครือข่ายองค์กร (\bar{x} = 3.94, SD = 0.78) และ ด้านระบบการบริหารจัดการ (\bar{x} = 3.93, SD = 0.86)

2.3 ผลการวิเคราะห์การสัมภาษณ์เชิงลึก พบว่าการแสดงความคิดเห็นความเหมาะสมของตัวชี้วัดจากผลการให้คำสัมภาษณ์โดยผู้บริหารศูนย์ฯ ศปท. เจ้าสำนักพระวิปัสสนาจารย์ ผอ.สนง.พระพุทธศาสนา ได้เห็นด้วยในทุกตัวชี้วัดของแต่ละองค์ประกอบโดยรวมอยู่ในระดับสูงคิดเป็นร้อยละ 72 และให้พัฒนาปรับปรุงเพิ่มเติม ร้อยละ 28 ซึ่งผู้วิจัยได้ปรับปรุงแก้ไขตัวชี้วัดตามคำแนะนำแล้วคัดเลือกตัวชี้วัดที่เหมาะสมซึ่งส่วนใหญ่ให้คงไว้มากที่สุด

3. ผลการตรวจสอบคุณภาพยืนยันตัวชี้วัด การบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมสายทอง-ยุบในสังคมไทย

การวิจัยนี้ ผู้วิจัยได้แสดงค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับความคิดเห็นผู้ตอบแบบสอบถามแบบสัมภาษณ์ และการสนทนากลุ่ม โดยกำหนดค่าเฉลี่ยคิดเป็นร้อยละคือจะต้องเห็นด้วยมากกว่าร้อยละ 50 ของทั้งหมดซึ่งมีผลฉันทมติยืนยัน ได้ทั้งสิ้น จำนวน 60 ตัวชี้วัด จำแนกเป็น 6 องค์ประกอบ ดังแสดงในตารางที่ 2 ดังนี้

ตารางที่ 2 แสดงค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับความคิดเห็นการตรวจสอบคุณภาพการพัฒนาตัวชี้วัดจากแบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ และการสนทนากลุ่ม

องค์ประกอบและตัวชี้วัดการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมสายทอง-ยุบในสังคมไทย	แบบสอบถาม (n= 389)		แบบสัมภาษณ์ (n= 18)		รวม (n= 10)		การสนทนากลุ่ม รวม (n= 10)		แปลผล
	\bar{x}	SD	\bar{x}	SD	\bar{x}	SD	เห็นด้วย ร้อยละ	ไม่เห็นด้วย ร้อยละ	
ด้านวิทยากร 17 ตัวชี้วัด									
1. พระวิปัสสนาจารย์มีการพัฒนาและปรับปรุงตนเองสม่ำเสมอด้านการเจริญสมถวิปัสสนากรรมฐานในมหาสติปัฏฐานสูตร	4.79	0.61	4.27	0.78	4.53	0.69	90.0	10.0	มากที่สุด
2. พระวิปัสสนาจารย์ผ่านการอบรมของหลักสูตรทางคณะสงฆ์หรือมหาวิทยาลัยสงฆ์กำหนดไว้	4.51	0.64	4.32	0.55	4.41	0.59	90.0	10.0	มาก
3. พระวิปัสสนาจารย์ใส่ใจการสอนกรรมฐานด้วยความทุ่มเทเสียสละเป็นกัลยาณมิตรที่ดี	4.44	0.61	4.39	0.70	4.41	0.65	90.0	10.0	มาก
4. พระวิปัสสนาจารย์มีทักษะการสอนแก่ผู้ปฏิบัติธรรมที่มีประสิทธิภาพ	4.43	0.64	4.33	0.70	4.38	0.67	80.0	20.0	มาก
5. พระวิปัสสนาจารย์มีวัตรปฏิบัติ นำเอาเรื่องใส่ประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดี	4.40	0.66	4.33	0.59	4.36	0.62	80.0	20.0	มาก
6. พระวิปัสสนาจารย์สอนกรรมฐานได้เข้าใจอย่างลึกซึ้งโดยผู้ปฏิบัติตามก็มีความสุข	4.39	0.62	4.00	0.59	4.19	0.60	80.0	20.0	มาก
7. พระวิปัสสนาจารย์บรรยายธรรม โดยรู้ความเหมาะสมกับภูมิปัญญา	4.37	0.64	4.22	0.84	4.29	0.74	80.0	20.0	มาก
8. พระวิปัสสนาจารย์เป็นผู้ทรง “ภูมิรู้-ภูมิธรรม-ภูมิปัญญา” โดยรู้ชัดแจ้งแห่งตน	4.30	0.78	3.89	0.55	4.09	0.66	70.0	30.0	มาก
9. พระวิปัสสนาจารย์สอบอารมณ์ผู้ปฏิบัติโดยตอบข้อซักถามได้เป็นอย่างดี	4.27	0.72	3.89	0.83	4.29	0.71	70.0	30.0	มาก

องค์ประกอบและตัวชี้วัดการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมสายทอง-ยุบในสังคมไทย	แบบสอบถาม (n= 389)		แบบสัมภาษณ์ (n= 18)		รวม (n= 10)		การสนทนากลุ่ม รวม (n= 10)		แปลผล	
	\bar{x}	SD	\bar{x}	SD	\bar{x}	SD	เห็นด้วย ร้อยละ	ไม่เห็นด้วย ร้อยละ		
10. พระวิปัสสนาจารย์สอบอารมณ์ จงจิตให้เกิดศรัทธาและเปิดโอกาส ได้รับฟังข้อคิดเห็น	4.24	0.75	3.94	0.80	4.09	0.77	70.0	30.0	มาก	
11. มีการสร้างองค์ความรู้ประยุกต์ หลักธรรมคำสอนที่เป็นประโยชน์ ในชีวิตประจำวัน	4.15	0.68	4.11	0.83	4.13	0.75	70.0	30.0	มาก	
12. มีการให้บริการความรู้ กรรมฐานทั้งภาคปริยัติแก่ชุมชน ได้อย่างมีประสิทธิภาพ	4.14	0.86	4.33	0.49	4.23	0.67	70.0	30.0	มาก	
13. มีการให้ความรู้หลักพุทธธรรม ที่เสริมสร้างให้เข้มแข็งในสถาบัน ชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์	4.14	0.87	4.00	0.77	4.07	0.82	70.0	30.0	มาก	
14. ให้ความรู้แก่ผู้ปฏิบัติทั้งภาค ปริยัติและประสบการณ์ตรงเพื่อให้ เกิดความชำนาญ	4.03	0.90	4.33	0.59	4.18	0.74	60.0	40.0	มาก	
15. ให้การส่งเสริมพัฒนาองค์ความรู้ ใหม่ๆ อย่างต่อเนื่องเพื่อเผยแพร่ ภายในสำนัก	3.98	0.81	4.22	0.81	4.10	0.81	60.0	40.0	มาก	
16. มีการเผยแพร่องค์ความรู้หลัก พุทธธรรมโดยวิธีบูรณาการหลัก จิตวิทยากับศาสตร์สมัยใหม่	3.94	0.94	4.44	0.62	4.19	0.78	60.0	40.0	มาก	
17. พระวิปัสสนาจารย์ได้เข้าอบรม ในหลักสูตรระยะสั้น 45 วัน เพื่อ เสริมสร้างความรู้สามารถปฏิบัติ หน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ	3.91	1.01	4.44	0.62	4.17	0.81	60.0	40.0	มาก	
ด้านสถานที่ 9 ตัวชี้วัด										
18. มีที่พักเพียงพอสะอาดสะดวก ปลอดภัยและได้แบ่งแยกตามเพศ	4.46	0.62	4.51	0.51	4.48	0.56	80.0	20.0	มาก	
19. จัดสถานที่อยู่ในสภาพแวดล้อม ที่เหมาะสมกันที่มีดินฟ้าอากาศไม่ หนาวไม่ร้อนเกินไป	4.39	0.78	4.44	0.62	4.41	0.70	70.0	30.0	มาก	

องค์ประกอบและตัวชี้วัดการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมสายทอง-ยุบในสังคมไทย	แบบสอบถาม (n= 389)		แบบสัมภาษณ์ (n= 18)		รวม (n= 10)		การสนทนากลุ่ม รวม (n= 10)		แปลผล
	\bar{x}	SD	\bar{x}	SD	\bar{x}	SD	เห็นด้วย ร้อยละ	ไม่เห็นด้วย ร้อยละ	
20. มีอาหารที่เกื้อกูลแก่ผู้ปฏิบัติ เหมาะกับร่างกายฉันได้ไม่ยากเป็น ประโยชน์ต่อสุขภาพ	4.35	0.67	4.61	0.61	4.48	0.64	70.0	30.0	มาก
21. สถานที่การเจริญกรรมฐาน สะอาดร่มรื่นกลมกลืนมีความ เหมาะสมเป็นธรรมชาติ	4.24	0.82	4.22	0.81	4.23	0.81	70.0	30.0	มาก
22. สถานที่เดินจงกรมมีความ เหมาะสมและจัดอยู่ในสภาพ แวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้	4.28	0.69	4.11	0.76	4.19	0.72	70.0	30.0	มาก
23. ที่พักอาศัยมีวิธีป้องกันแมลง หรือสัตว์ร้ายที่จะมาทำอันตราย ได้เป็นอย่างดี	4.17	0.74	4.21	0.62	4.19	0.68	70.0	30.0	มาก
24. เงียบสงบไม่มีเสียงรบกวนจาก ภายนอก	4.06	0.93	4.33	0.59	4.19	0.76	60.0	40.0	มาก
25. มีถนนหรือทางเท้าที่เดินสะดวก และมีสิ่งอำนวยความสะดวก สำหรับผู้พิการ	3.88	0.93	4.30	0.78	4.09	0.85	60.0	40.0	มาก
26. มีการกำจัดขยะอย่างถูกวิธีและ ปลูกพืชสมุนไพรมีตะไคร้หอมเพื่อ ไล่ยุงในสถานที่พัก	3.74	1.00	3.89	0.76	3.81	0.88	60.0	40.0	มาก
ด้านการประชาสัมพันธ์ 8 ตัวชี้วัด									
27. มีกฎข้อบังคับหรือระเบียบ ปฏิบัติของสำนักที่จัดพิมพ์ไว้เป็น เอกสารหรือติดป้ายประกาศไว้ใน บริเวณที่เห็นได้อย่างชัดเจน	4.23	0.72	4.39	0.78	4.31	0.75	80.0	20.0	มาก
28. มีการประชาสัมพันธ์กับ หน่วยงานอื่นๆ ด้วยระบบ สารสนเทศที่เชื่อมโยงระหว่างกัน	4.14	0.81	4.00	0.77	4.07	0.79	70.0	30.0	มาก
29. มีรายละเอียดบอกเส้นทาง ภายในวัดและแผนผังสถานที่ต่างๆ มองเห็นได้อย่างชัดเจน	4.12	0.84	4.00	0.77	4.06	0.80	70.0	30.0	มาก

องค์ประกอบและตัวชี้วัดการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมสายทอง-ยุบในสังคมไทย	แบบสอบถาม (n= 389)		แบบสัมภาษณ์ (n= 18)		รวม (n= 10)		การสนทนากลุ่ม รวม (n= 10)		แปลผล	
	\bar{x}	SD	\bar{x}	SD	\bar{x}	SD	เห็นด้วย ร้อยละ	ไม่เห็นด้วย ร้อยละ		
30. มีเทคโนโลยีประชาสัมพันธ์กิจกรรมของสำนักที่เข้าถึงข้อมูลง่ายและได้ทราบทั่วถึงกัน	4.07	0.89	3.89	0.68	3.98	0.76	70.0	30.0	มาก	
31. มีระบบจัดเก็บข้อมูลสืบค้นข่าวสารและเผยแพร่รายงานกิจกรรมต่อสาธารณชนเป็นปัจจุบันทั้งในประจำเดือน/ปี	3.95	0.83	4.33	0.84	4.14	0.83	70.0	30.0	มาก	
32. มีมุมเรียนรู้พระพุทธศาสนาภายในสำนักโดยมีห้องสมุดหรือมีป้ายพุทธศาสนสุภาษิต	3.82	1.03	3.89	0.76	3.85	0.89	60.0	40.0	มาก	
33. มีระบบข้อมูลสารสนเทศเผยแพร่ทางสังคมที่หลากหลายประเภททั้งในสื่ออินเทอร์เน็ตวิทยุ โทรทัศน์ แผ่นพับหรือหนังสือพิมพ์	3.77	0.88	3.78	0.73	3.71	0.80	70.0	30.0	มาก	
34. มีการทำสื่อเผยแพร่ธรรมะทางวิทยุชุมชนหอกระจายข่าวซีดี วีดีโอ หนังสือหรือแผ่นพับ	3.62	1.07	3.67	0.69	3.64	0.88	60.0	40.0	มาก	
ด้านกิจกรรม 8 ตัวชี้วัด										
35. ให้การส่งเสริมกิจกรรมปฏิบัติธรรมของสำนักเพิ่มมากขึ้นและได้รับยอมรับจากสังคมไทย	4.24	0.71	4.22	0.88	4.23	0.79	80.0	20.0	มาก	
36. มีหลักสูตรฝึกอบรมเหมาะกับผู้ปฏิบัติทั้งในระยะสั้น-ยาวของระดับประถมศึกษามัธยมศึกษา อุดมศึกษา และข้าราชการประชาชนทั่วไป	4.17	0.77	4.33	0.59	4.25	0.68	80.0	20.0	มาก	
37. มีกิจกรรมที่ส่งเสริมความก้าวหน้าให้กับบุคลากรทุกระดับในสำนักเพื่อพัฒนาการปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพสูงขึ้น	4.12	0.70	3.78	0.73	3.95	0.71	80.0	20.0	มาก	

องค์ประกอบและตัวชี้วัดการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมสายทอง-ยุบในสังคมไทย	แบบสอบถาม (n= 389)		แบบสัมภาษณ์ (n= 18)		รวม (n= 10)		การสนทนากลุ่ม รวม (n= 10)		แปลผล
	\bar{x}	SD	\bar{x}	SD	\bar{x}	SD	เห็นด้วย ร้อยละ	ไม่เห็นด้วย ร้อยละ	
38. มีการปฏิบัติธรรมอบรมตลอดปีกำหนดในปฏิทินกิจกรรมทั้งในสิ่งพิมพ์แผ่นพับแผ่นป้ายประชาสัมพันธ์สื่อออนไลน์อินเทอร์เน็ต	4.06	0.85	3.78	0.73	3.92	0.79	80.0	20.0	มาก
39. มีหลักฐานบันทึกภาพกิจกรรมเป็นสถิติผู้ปฏิบัติธรรมอย่างต่อเนื่องเป็นรายเดือน/รายปี/ปัจจุบัน	4.04	0.82	4.17	0.86	4.10	0.84	70.0	30.0	มาก
40. มีกิจกรรมที่ได้รับงบประมาณจากรัฐบาลให้การอบรมแก่เยาวชนและประชาชนทั่วไป	3.80	0.87	4.22	0.81	4.01	0.84	70.0	30.0	มาก
41. มีหลักฐานประเมินความพึงพอใจผู้ปฏิบัติธรรมหลังดำเนินกิจกรรมเสร็จสมบูรณ์แล้ว	3.69	0.95	3.83	0.71	3.76	0.83	60.0	40.0	มาก
42. มีการจัดกิจกรรมอบรมภาคพิเศษให้กับชาวต่างชาติ	3.65	1.08	3.44	0.62	3.54	0.85	60.0	40.0	มาก
ด้านเครือข่ายองค์กร 6 ตัวชี้วัด									
43. มีการทำงานเป็นทีมร่วมมือกันระหว่าง เจ้าคณะปกครองสงฆ์กับสำนักปฏิบัติธรรม	4.04	0.78	4.06	0.73	4.05	0.75	80.0	20.0	มาก
44. มีแผนงาน/โครงการร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐภาคเอกชนหรือสถาบันการศึกษา	4.02	0.74	3.78	0.81	3.90	0.77	80.0	20.0	มาก
45. มีการประสานความร่วมมือกันเป็นระบบแบบมีส่วนร่วมกันวางแผนงานร่วมกับหน่วยงานอื่น ๆ	3.97	0.76	3.89	0.83	3.93	0.97	70.0	30.0	มาก
46. มีความคล่องตัวประสานงานกันในสำนักหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งในมหาเถรสมาคม	3.97	0.81	3.94	0.80	3.95	0.80	70.0	30.0	มาก
47. มีการสร้างเครือข่ายทำงานร่วมกันในสำนักหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอื่นๆ	3.83	0.75	3.94	0.73	3.88	0.52	60.0	40.0	มาก

องค์ประกอบและตัวชี้วัดการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมสายทอง-ยุบในสังคมไทย	แบบสอบถาม (n= 389)		แบบสัมภาษณ์ (n= 18)		รวม (n= 10)		การสนทนากลุ่ม รวม (n= 10)		แปลผล	
	\bar{x}	SD	\bar{x}	SD	\bar{x}	SD	เห็นด้วย ร้อยละ	ไม่เห็นด้วย ร้อยละ		
48. มีสายงานบังคับบัญชาที่ไม่ซับซ้อนและมีแนวร่วมทำกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกัน	3.82	0.81	4.06	0.73	3.94	0.77	60.0	40.0	มาก	
ด้านระบบบริหารจัดการ 12 ตัวชี้วัด										
49. มีการจัดทำบัญชีรายรับ-รายจ่ายที่เป็นระบบเปิดเผยโปร่งใสตรวจสอบได้ตลอดเวลา	4.23	0.72	4.00	0.84	4.11	0.78	80.0	20.0	มาก	
50. มีทะเบียนประวัติพระภิกษุสามเณรและบุคลากรในสำนักที่เป็นปัจจุบัน	4.23	0.76	4.11	0.76	4.17	0.76	80.0	20.0	มาก	
51. มีบุคลากร/เจ้าหน้าที่ดูแลที่พักอาหารน้ำดื่มห้องน้ำห้องสุขาและอื่นๆ ที่เพียงพอในสำนัก	4.13	0.84	4.22	0.65	4.17	0.74	80.0	20.0	มาก	
52. มีการวางแผนพัฒนาสำนักวิเคราะห์สภาพองค์กรเพื่อปรับปรุงการปฏิบัติงานให้มีคุณภาพ	4.06	0.88	3.94	0.80	4.00	0.84	70.0	30.0	มาก	
53. มีการดูแลรักษาความปลอดภัยในสำนักได้ทั่วถึงในกรณีที่มีผู้ปฏิบัติธรรมมาจำนวนมากก็มีเจ้าหน้าที่ตำรวจหรือหน่วยอาสาดูแลได้	4.05	0.86	4.22	0.81	4.13	0.83	70.0	30.0	มาก	
54. มีตุ๋ยาสามัญไว้ประจำสำนักหรือมีเจ้าหน้าที่ช่วยปฐมพยาบาลเบื้องต้นในกรณีที่มีผู้ป่วยฉุกเฉินสามารถนำส่งสถานพยาบาลได้ทันที	4.04	0.86	4.11	0.83	4.07	0.84	70.0	30.0	มาก	
55. เจ้าสำนักมีการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมเป็นระบบระหว่างวัด บ้าน และโรงเรียน	4.02	0.88	4.11	0.83	4.06	0.85	70.0	30.0	มาก	
56. เจ้าสำนักมีวิสัยทัศน์บริหารงานแนวนโยบาย ยุทธศาสตร์การพัฒนาศูนย์ฯ ศปท.	3.98	0.77	3.50	0.61	3.74	0.69	70.0	30.0	มาก	

องค์ประกอบและตัวชี้วัดการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมสายทอง-ยุบในสังคมไทย	แบบสอบถาม (n= 389)		แบบสัมภาษณ์ (n= 18)		รวม (n= 10)		การสนทนากลุ่ม รวม (n= 10)		แปลผล
	\bar{x}	SD	\bar{x}	SD	\bar{x}	SD	เห็นด้วย ร้อยละ	ไม่เห็นด้วย ร้อยละ	
57. เจ้าสำนักมีการบริหารจัดการที่ดีโดยมีขั้นตอนการตรวจสอบและประเมินผลการปฏิบัติงานอย่างเป็นระบบรูปธรรมที่ชัดเจน	3.86	0.77	3.78	0.73	3.82	0.75	60.0	40.0	มาก
58. มีการออกไปเยี่ยมวัดบิณฑบาตปฏิบัติธรรมทุกครั้งที่ทำตามกฎระเบียบสำนักที่กิจกรรมสำเร็จผล	3.68	1.09	3.78	0.87	3.73	0.98	60.0	40.0	มาก
59. มีสมุดตรวจเยี่ยมรับฟังข้อคิดเห็นเสนอแนะที่บุคคลทั่วไปได้แสดงไว้เพื่อการพัฒนาสำนัก	3.63	0.96	3.83	0.92	3.73	0.94	60.0	40.0	มาก
60. มีรถรับส่งในสำนักหรือไปส่งในสถานที่ผู้ปฏิบัติธรรมต้องการเพื่ออำนวยความสะดวกให้ปลอดภัย	3.19	0.97	3.89	0.83	3.54	0.90	60.0	40.0	มาก
รวมทั้งหมด	4.04	0.81	4.05	0.73	4.04	0.77	70.0	30.0	มาก

จากตารางที่ 3 พบว่า ผลการตรวจสอบคุณภาพตัวชี้วัดการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมสายทอง-ยุบในสังคมไทย ได้ทั้งสิ้น จำนวน 60 ตัวชี้วัด 6 องค์ประกอบ โดยมีค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานจากแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}= 4.04$, $SD= 0.77$) และจากผลการสนทนากลุ่มเห็นด้วยร้อยละ 70 และไม่เห็นด้วยร้อยละ 30 จำแนกเป็น ด้านวิทยากร ($\bar{X}= 4.23$, $SD= 0.71$) ด้านสถานที่ ($\bar{X}= 4.23$, $SD= 0.73$) ด้านการประชาสัมพันธ์ ($\bar{X}= 3.97$, $SD= 0.81$) ด้านกิจกรรม ($\bar{X}= 3.97$, $SD= 0.79$) ด้านเครือข่ายองค์กร ($\bar{X}= 3.94$, $SD= 0.76$) และด้านระบบบริหารจัดการ ($\bar{X}= 3.94$, $SD= 0.82$) และทุกด้านขององค์ประกอบได้มีความเห็นด้วยร้อยละ 70 และไม่เห็นด้วยร้อยละ 30 ซึ่งทุกตัวชี้วัดที่พัฒนาขึ้นมีผลนันทามติยืนยันว่ามีความเหมาะสมมีความถูกต้องครอบคลุมสามารถนำ

ไปใช้ประโยชน์สำหรับบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมสายทอง-ยุบในสังคมไทย

อภิปรายผลการวิจัย

การนำเสนอข้อค้นพบและประเด็นสำคัญที่ควรอภิปรายผลการวิจัย ดังนี้

1. ผลการศึกษาตัวชี้วัดการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมสายทอง-ยุบในสังคมไทย

จากการศึกษาวิเคราะห์เอกสารแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาตัวชี้วัดการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมสายทอง-ยุบในสังคมไทยพบว่า ได้ตัวชี้วัดฉบับร่าง จำนวน 82 ตัวชี้วัด ได้ตัวชี้วัดใหม่จำนวน 60 ตัวชี้วัด จำแนกเป็น 7 องค์ประกอบ ได้แก่

- 1) ด้านสถานที่ 11 ตัวชี้วัดร่าง 9 ตัวชี้วัดใหม่
- 2) ด้านวิทยากร 17 ตัวชี้วัดร่าง 10 ตัวชี้วัดใหม่
- 3) ด้านองค์ความรู้ 5 สาย 12 ตัวชี้วัดร่าง 7 ตัวชี้วัดใหม่
- 4) ด้านกิจกรรม 10

ตัวชี้วัดร่าง 8 ตัวชี้วัดใหม่ 5) ด้านระบบบริหารจัดการ 14 ตัวชี้วัดร่าง 12 ตัวชี้วัดใหม่ 6) ด้านเครือข่ายองค์กร 8 ตัวชี้วัดร่าง 6 ตัวชี้วัดใหม่ และ 7) ด้านการประชาสัมพันธ์ 10 ตัวชี้วัดร่าง 8 ตัวชี้วัดใหม่ ซึ่งได้สอดคล้องกับแนวคิดของ จอห์นสโตน (Johnstone, 1981 อ้างถึงใน ฌริณี แยม์สกูล, 2554: 163) กล่าวไว้ว่า วิธีการสร้างตัวชี้วัดจากทฤษฎี (Theoretical Method) คือ การลดจำนวนตัวแปรลงจะทำให้โดยการยุบรวมตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กันเข้าด้วยกันหรือโดยการคัดเลือกตัวแปรที่มีความสัมพันธ์กัน โดยสังเคราะห์และคัดเลือกตัวแปรใดตัวแปรหนึ่งที่มีความเหมาะสมสอดคล้องกันและสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้จริง สอดคล้องกับงานวิจัยของ ฌริณี แยม์สกูล และคณะ (2554, หน้า 169) ได้ทำวิจัยเรื่อง การพัฒนาตัวชี้วัดการประเมินประสิทธิภาพของหน่วยบริการปฐมภูมิสังกัดสำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุขของประเทศไทย ซึ่งเกณฑ์การประเมินตัวชี้วัดที่เกี่ยวข้องจำนวนมากจึงกำหนดให้ผู้เชี่ยวชาญมาตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาโดยการคัดเลือกตัวชี้วัดจากองค์ประกอบ ทำให้ลดจำนวนตัวชี้วัดลง จึงทำให้ได้ค่าคุณภาพตัวชี้วัดที่มีความครอบคลุมมากขึ้นที่ได้รับการยอมรับจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องสามารถนำไปใช้ได้ ในสถานการณ์ปัจจุบันได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้น การดำเนินการวิจัยนี้ จึงได้กำหนดวิธีการศึกษาตัวชี้วัดการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมสายทอง-ยุบในสังคมไทย โดยการตรวจสอบความเหมาะสมเนื้อหาโดยผู้เชี่ยวชาญแล้วนำไปทดลองใช้นำมาตรวจสอบหาค่าความเที่ยงตรงของเครื่องมือการวิจัยเพื่อดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลต่อไป

2. ผลการพัฒนาตัวชี้วัดการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมสายทอง-ยุบในสังคมไทย

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลหาค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานจากกลุ่มตัวอย่างการวิจัยแบบสอบถาม 389 ชุด และการสัมภาษณ์เชิงลึก 18 คน พบว่า ได้ตัวชี้วัด จำนวน 60 ตัวชี้วัด จำแนกเป็น 7 องค์

ประกอบ ได้แก่ 1) ด้านวิทยากร 10 ตัวชี้วัด 2) ด้านสถานที่ 9 ตัวชี้วัด 3) ด้านองค์ความรู้ 5 สาย 7 ตัวชี้วัด 4) ด้านการประชาสัมพันธ์ 8 ตัวชี้วัด 5) ด้านกิจกรรม 8 ตัวชี้วัด 6) ด้านเครือข่ายองค์กร 6 ตัวชี้วัด และ 7) ด้านระบบบริหารจัดการ 12 ตัวชี้วัด ซึ่งทุกตัวชี้วัดแต่ละองค์ประกอบมีระดับค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของ ศรารุช สุตะวงค์ (2554) ได้ทำวิจัยเรื่อง การพัฒนาตัวบ่งชี้สมรรถนะการบริหารวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษา สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผลการวิจัยพบว่า มีค่าเฉลี่ยระดับความเหมาะสมมากที่สุดทุกด้าน และสอดคล้องกับงานวิจัยของ สัญญาศรณ์ สวัสดิ์ไธสง (2554) ได้ทำวิจัยเรื่อง การบริหารงานคุณภาพของโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาในประเทศไทยโดยใช้กระบวนการของหลักการบริหารจัดการที่ดี ผลการวิจัยพบว่า กระบวนการบริหารจัดการ 6 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) หลักความพร้อมรับผิดชอบ 2) หลักความคุ้มค่า 3) หลัก การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ 4) หลักองค์การแห่งการเรียนรู้ 5) หลักการบริหารจัดการ 6) หลักเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ดังนั้น ผลการพัฒนาตัวชี้วัดจากการวิเคราะห์ข้อมูลแบบสอบถามที่มีความสอดคล้องสัมพันธ์กันกับผลการสัมภาษณ์เชิงลึก ซึ่งผู้วิจัยได้นำเสนอในขั้นตอนของการตรวจสอบคุณภาพตัวชี้วัดการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมสายทอง-ยุบในสังคมไทยต่อไป

3. ผลการตรวจสอบคุณภาพตัวชี้วัดการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมสายทอง-ยุบในสังคมไทย

จากการพิจารณาตรวจสอบคุณภาพตัวชี้วัดการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมสายทอง-ยุบในสังคมไทย โดยการสนทนากลุ่มยืนยันตัวชี้วัด 10 คน ผลการวิจัยพบว่า ได้ทั้งสิ้น จำนวน 60 ตัวชี้วัด จำแนกเป็น 6 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ด้านวิทยากร 17 ตัวชี้วัด 2) ด้าน

สถานที่ 9 ตัวชี้วัด 3) ด้านการประชาสัมพันธ์ 8 ตัวชี้วัด 4) ด้านกิจกรรม 8 ตัวชี้วัด 5) ด้านเครือข่ายองค์กร 6 ตัวชี้วัด และ 6) ด้านระบบบริหารจัดการ 12 ตัวชี้วัด ตามลำดับ ซึ่งผู้วิจัยจะได้นำเสนอประเด็นที่สำคัญหลัก มาอภิปรายผล ดังต่อไปนี้

3.1 ด้านวิทยากร 17 ตัวชี้วัด จะเห็นได้ว่า ตัวชี้วัดมีค่าเฉลี่ยอันดับสูง ได้แก่ ข้อที่พระวิปัสสนาจารย์มีการพัฒนาและปรับปรุงตนเองสม่ำเสมอด้านการเจริญสมถวิปัสสนากรรมฐานในมหาสติปัฏฐานสูตร สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ วิชญาภา เมธีวรฉัตร (2557, หน้า 250) ได้ทำวิจัยเรื่อง รูปแบบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เชิงพุทธของมหาวิทยาลัยราชภัฏภาคเหนือตอนล่าง 2 โดยสรุปองค์ความรู้ที่ได้ จำแนกเป็น 1) ด้านการฝึกอบรม (Training) คือ จัดงบประมาณในการอบรมทำโครงการฝึกอบรม และส่งอบรมนอกสถานที่ 2) ด้านการศึกษา (Education) คือ มีทุนศึกษาต่อ และการศึกษาระยะสั้น 3) ด้านการพัฒนา (Development) คือ พัฒนาทักษะการทำงาน พัฒนาความรู้ และพัฒนาศักยภาพของงาน สอดคล้องกับที่สำนักงานรางวัลคุณภาพแห่งชาติ (2553, หน้า 73) กล่าวไว้ว่า การพัฒนาบุคลากรและผู้นำทั้งในระยะสั้นและระยะยาวเพื่อการปรับปรุงผลการดำเนินการขององค์กร รวมทั้งให้การศึกษากิจกรรมการสอนงานและการเป็นที่เลี้ยงรวมทั้งประสบการณ์ที่เกี่ยวกับงานระบบการเรียนรู้และการพัฒนาสำหรับบุคลากร เป็นการถ่ายโอนความรู้ส่งเสริมให้มีการใช้ความรู้และทักษะใหม่ๆ ในการปฏิบัติงานองค์กรที่มีประสิทธิผลและเกิดประสิทธิภาพ สอดคล้องกับแนวคิดของ (Leithwood et al, 2003) กล่าวไว้ว่า องค์ประกอบการสอนต้องศึกษาคำนี้ถึงธรรมชาติของผู้เรียนเน้นคุณภาพของการสอน และมีค่าเฉลี่ยอันดับต่ำ ได้แก่ พระวิปัสสนาจารย์ได้เข้าอบรมในหลักสูตรระยะสั้น 45 วัน เพื่อเสริมสร้างความรู้สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ เนื่องจากว่า ผู้ทำหน้าที่ในการสอนกรรมฐานในสำนักปฏิบัติธรรมส่วนใหญ่มีจำนวนน้อยและยังขาดแคลนอยู่

จึงมีความจำเป็นจะต้องประจำอยู่ที่สำนักจึงขาดการส่งพระวิปัสสนาจารย์เข้าฝึกอบรมหรือส่งแต่น้อย ทั้งนี้ จากแนวคิดของ (Wexley & Lathan, 1981, p.125) กล่าวไว้ว่า การฝึกอบรมและการพัฒนาอาจรวมถึงการดำเนินการใดๆ เพื่อเพิ่มพูนความรู้และทักษะที่จำเป็นต่อการปฏิบัติงานซึ่งรวมถึงงานที่รับผิดชอบอยู่ในปัจจุบันและงานอื่นๆ ที่อาจได้รับมอบหมายในอนาคต ดังนั้น การพัฒนาด้านวิทยากรเพื่อให้เกิดทักษะที่มีความรู้ในเชิงเทคนิคทางสมรรถนะที่ได้สูงยิ่งขึ้นไปนั้น จึงควรมีการฝึกฝนปรับปรุงพัฒนาตนเองอยู่อย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้ก้าวทันยุคสมัยเป็นปัจจุบัน

3.2 ด้านสถานที่ 9 ตัวชี้วัด จะเห็นได้ว่า ตัวชี้วัดมีค่าเฉลี่ยอันดับสูง ได้แก่ ข้อที่มีที่พักเพียงพอสะอาดสะดวกปลอดภัยและได้แบ่งแยกตามเพศ ทั้งนี้ จากแนวคิดของ (Ashworth & Harvey, 1994, p.4-7) กล่าวไว้ว่า การจัดการศึกษาให้มีคุณภาพ จำเป็นต้องอาศัยสิ่งอำนวยความสะดวกต่อการจัดการเรียนการสอนครอบคลุมทั้งสิ่งอำนวยความสะดวกด้านทรัพยากรบุคคลอาคารสถานที่สำหรับเรียนความทันสมัยของวัสดุอุปกรณ์ที่สัดส่วนนักศึกษาต่ออุปกรณ์ เนื่องจากว่าการมีที่พักเพียงพอสะดวกปลอดภัยและแบ่งแยกเป็นสัดส่วนตามผู้อยู่อาศัยมีความเหมาะสมกับบรรยากาศภายในและภายนอกของสำนักปฏิบัติธรรม ซึ่งเป็นการเสริมสร้างให้เกิดแรงจูงใจที่ดีในการปฏิบัติธรรม และมีค่าเฉลี่ยอันดับต่ำ ได้แก่ มีการกำจัดขยะอย่างถูกวิธีและปลูกพืชสมุนไพรมีตะไคร้หอมเพื่อไล่ยุงในสถานที่พัก เนื่องจากว่า การเปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัยในการจัดเก็บขยะอย่างถูกวิธีได้มีเทศบาลหรือหน่วยงานในชุมชน (อบต.) ได้มีส่วนร่วมรับผิดชอบเพื่อไล่ยุงให้ในปัจจุบันก็มีหน่วยงานรับกำจัดขยะโดยไม่ต้องปลูกพืชสมุนไพรเหมือนในสมัยก่อน

3.3 ด้านการประชาสัมพันธ์ 8 ตัวชี้วัด จะเห็นได้ว่า ตัวชี้วัดมีค่าเฉลี่ยอันดับสูง ได้แก่ ข้อที่มีกฎข้อบังคับหรือระเบียบปฏิบัติของสำนักที่จัดพิมพ์ไว้เป็น

เอกสารหรือติดป้ายประกาศไว้ในบริเวณที่เห็นได้อย่างชัดเจน เนื่องจากว่า สำนักปฏิบัติธรรมมีบุคคลหลากหลายประเภทในสาขาอาชีพแตกต่างกันที่เข้ามาศึกษาปฏิบัติธรรมเพื่อให้เกิดความเรียบร้อยดีงามเป็นระเบียบจึงตั้งกฎข้อบังคับหรือระเบียบปฏิบัติของสำนักที่แจ้งให้เห็นอย่างชัดเจนได้เป็นแนวปฏิบัติร่วมกัน ตามที่มหาเถรสมาคมมีการกำหนดแผนการปฏิบัติงานการเผยแผ่พุทธศาสนาที่ชัดเจนเป็นรูปธรรมและนำแผนการปฏิบัตินั้นส่งต่อไปกับวัดเพื่อได้ปฏิบัติโดยมีเป้าหมายวัตถุประสงค์และแนวทางปฏิบัติที่ชัดเจน รวมทั้งยังต้องประสานงานกับหน่วยงานภาครัฐภาคเอกชนและประชาชนเพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วมในงานต่างๆ ของมหาเถรสมาคมที่พระสงฆ์ต้องยึดหลักพระธรรมวินัยแม้จะพยายามปรับตัวให้เข้ากับโลกสมัยใหม่แต่ก็ไม่ควรเผยแผ่ในเชิงพุทธพาณิชย์ พระมหานงค์ อับไพ (2555, หน้า 182-183) และมีค่าเฉลี่ยอันดับต่ำ ได้แก่ มีการทำสื่อเผยแพร่ธรรมะทางวิทยุชุมชนหรือกระจายข่าวซีดีวีดีโอหนังสือหรือแผ่นพับ เนื่องจากว่า สำนักปฏิบัติธรรมที่มีการปฏิบัติที่ดีได้รักษามาตรฐานสืบต่อมาช้านานและผู้มาปฏิบัติธรรมได้เห็นผลการปฏิบัติแน่ชัดด้วยตนเองจริงแท้แล้ว จึงส่งผลให้ทางสำนักไม่ต้องมีการประชาสัมพันธ์ทางสื่อต่างๆ มากมาย ซึ่งผู้ปฏิบัติธรรมเหล่านี้ จะเป็นกระบอกเสียงช่วยกระจายข่าวให้โดยอัตโนมัติจะอาศัยงบประมาณจากรัฐและมูลนิธิจากที่อื่นใดมาช่วยจัดทำสื่อเผยแพร่คงไม่ได้ง่ายๆ ตามที่ต้องการจึงเป็นผลให้ตัววัดข้อนี้มีค่าเฉลี่ยน้อยกว่าข้ออื่น

3.4 ด้านกิจกรรม 8 ตัวชี้วัด จะเห็นได้ว่า ตัวชี้วัดมีค่าเฉลี่ยอันดับสูง ได้แก่ ข้อที่ให้การส่งเสริมกิจกรรมปฏิบัติธรรมของสำนักเพิ่มมากขึ้นและได้รับยอมรับจากสังคม เนื่องจากว่า การจัดกิจกรรมอบรมปฏิบัติธรรมได้มีนโยบายจากภาครัฐร่วมมือกับหน่วยงานองค์การหรือสถาบันการศึกษาจะต้องมีการส่งบุคลากรเข้าอบรมปฏิบัติอย่างน่อง 1 ครั้งต่อปีหรือหน่วยงานใด เมื่อรับบุคลากรเข้าทำงานใหม่จะต้องผ่านการอบรมคุณธรรมจริยธรรม

เพื่อให้ ผลปฏิบัติที่เกิดประสิทธิภาพและมีประสิทธิผลมากที่สุดจะมีลักษณะการเผยแพร่กิจกรรมต่างๆ อย่างต่อเนื่องโดยให้ข้อมูลที่เป็นจริงผ่านสื่อมวลชน และสอดคล้องกับงานวิจัยของ มังกรแก้ว ดร.คุณธิลป (2557) ได้ทำวิจัยเรื่องการพัฒนาตัวบ่งชี้คุณภาพการศึกษาของโรงเรียนคุณภาพในชุมชนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ทางด้านโรงเรียนดีชุมชนมีคุณภาพพบว่าคุณภาพให้ความร่วมมือและมีส่วนร่วมในกิจกรรมที่โรงเรียนจัดขึ้นสมาชิกของชุมชนเข้าร่วมกิจกรรมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ที่ชุมชนและโรงเรียนจัดขึ้น และมีค่าเฉลี่ยอันดับต่ำ ได้แก่ มีการจัดกิจกรรมอบรมภาคพิเศษให้กับชาวต่างชาติ ทั้งนี้ เนื่องจากว่า บุคลากรภายในสำนักปฏิบัติธรรมโดยส่วนมากยังขาดบุคคลที่มีทักษะความรู้ทางด้านภาษาต่างประเทศหรือมีน้อยไม่เพียงพอจึงไม่สามารถรองรับจัดการอบรมให้ชาวต่างชาติได้ ดังนั้น ทางสำนักปฏิบัติธรรมจึงควรมีการพัฒนาบุคลากรในด้านนี้ เพื่อให้มีประสิทธิภาพในการจัดกิจกรรมอบรมต่างๆ ต่อไป

3.5 ด้านเครือข่ายองค์กร 6 ตัวชี้วัด จะเห็นได้ว่า ตัวชี้วัดมีค่าเฉลี่ยอันดับสูง ได้แก่ ข้อที่มีการทำงานเป็นทีมร่วมมือกันระหว่างเจ้าคณะปกครองสงฆ์กับสำนักปฏิบัติธรรม สอดคล้องกับงานวิจัยของ ยุทธนา คงแหลม (2559, หน้า 185-186, 190-191) ได้ทำวิจัยเรื่อง การศึกษาองค์ประกอบของรูปแบบเครือข่ายความร่วมมือทางวิชาการของสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษา ผลการวิจัยพบว่า ผลการประเมินรูปแบบเครือข่ายความร่วมมือทางวิชาการของสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษา มีความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้ จากผลงานวิจัย สรุปได้ว่า การพัฒนาสมาชิกเครือข่ายประกอบด้วย 13 องค์ประกอบย่อยดังนี้ ฝึกอบรมพัฒนาสมาชิกเครือข่าย สอนงานระหว่างสมาชิกเครือข่าย ระดมสมองระหว่างสมาชิกเครือข่าย สัมมนาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างสมาชิกเครือข่าย ประชุมเชิงปฏิบัติการร่วมกันของสมาชิกเครือข่าย ประชุมกลุ่มย่อยภายในองค์กรเครือข่าย จัดการประเด็นปัญหาเร่งด่วนของสมาชิก

เครือข่าย จัดศูนย์ข้อมูลข่าวสารและการเรียนรู้แก่สมาชิก เครือข่าย จัดศึกษาดูงานแก่สมาชิกเครือข่าย ส่งเสริมการ ปฏิบัติจริงแก่สมาชิกเครือข่าย มอบหมายภารกิจใหม่แก่ สมาชิกเครือข่ายจัดการความรู้ให้แก่สมาชิกเครือข่าย และพัฒนาทักษะการสื่อสารให้แก่สมาชิกเครือข่าย และมีค่าเฉลี่ยอันดับต่ำ ได้แก่ มีสายงานบังคับบัญชาที่ไม่ซับซ้อนและมีแนวร่วมทำกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ระหว่างกัน ทั้งนี้จากผลงานวิจัยของ วันทนา เนาวิวัน (2557) ได้ทำวิจัยเรื่อง การพัฒนาภาวะผู้นำตามหลักพุทธ ธรรมของบุคลากรโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญ ศึกษา กลุ่ม 3 ผลการวิจัยพบว่า หากจะเป็นผู้บริหารอย่าง มีอาชีพคือการสร้างเครือข่ายระหว่างกลุ่มด้วยตนเอง แลกเปลี่ยนความคิดเห็น

3.6 ด้านระบบบริหารจัดการ 12 ตัวชี้วัด จะ เห็นได้ว่า ตัวชี้วัดมีค่าเฉลี่ยอันดับสูง ได้แก่ ข้อที่มีการ จัดทำบัญชีรายรับ-รายจ่ายที่เป็นระบบเปิดเผยโปร่งใส ตรวจสอบได้ตลอดเวลา เนื่องจากว่า รูปแบบการบริหาร จัดการในหน่วยงานใดก็ตามที่มีระบบเน้นความโปร่งใส สามารถเปิดเผยและตรวจสอบได้ตลอดเวลา ยืนยันได้ว่า หน่วยงานหรือองค์กรนั้นมีการพัฒนาตามองค์ประกอบ ตัวชี้วัดระบบการบริหารจัดการคุณภาพจึงทำให้เกิด ประสิทธิภาพอย่างสูงได้ไม่ว่าจะเป็นภาครัฐภาคเอกชนหรือ องค์กรคณะสงฆ์โดยเฉพาะองค์ประกอบที่สำคัญคือการ บริหารงบประมาณ ส่วนค่าเฉลี่ยอันดับต่ำ ได้แก่ มีรถรับ ส่งในสำนักหรือไปส่งในสถานที่ผู้ปฏิบัติธรรมต้องการเพื่อ อำนวยความสะดวกให้ปลอดภัย เนื่องจากว่า ยุคปัจจุบัน นี้ที่คนส่วนใหญ่นิยมใช้รถยนต์ส่วนตัวกันส่วนมากเพื่อจะ เดินทางไปในสถานที่ต่างๆ ได้สะดวกขึ้นและบางสำนักที่ ต้องการจะไปยังอยู่ห่างไกลหรือบางสำนักยังขาดแคลน ไม่มีรถรับส่งอีกด้วย โดยมีข้อเสนอแนะจากผลงานวิจัย ของ ชุตินา สัจจามันท์ และบุญศรี พรหมมาพันธุ์ (2554) ได้ทำการวิจัยเรื่อง รายงานการวิจัยและพัฒนามาตรฐาน และตัวชี้วัดการดำเนินงานห้องสมุดมีชีวิตรูปแบบอุทยาน การเรียนรู้ ผลการวิจัยพบว่า ความสะดวกในการเข้าถึง

และการใช้บริการมีตัวชี้วัดที่มีความเหมาะสมระดับมาก ที่สุด ได้แก่ การคมนาคมสะดวกมีรถประจำทาง/บริการ สาธารณะผ่าน เป็นต้น ดังนั้น เจ้าสำนักจึงควรเห็นความ สำคัญให้การพัฒนาตัวชี้วัดในข้อนี้ให้ดียิ่งขึ้นไป

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะสำหรับการนำไปใช้

1.1 ตัวชี้วัดด้านวิทยากร เจ้าสำนักควรสนับสนุน หรือผู้บริหารระดับสูงควรตระหนักทบทวนแผนนโยบาย เพื่อพัฒนาพระวิปัสสนาจารย์ได้เข้าอบรมในหลักสูตร ระยะสั้น 45 วัน เพื่อเสริมสร้างความรู้สามารถปฏิบัติ หน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

1.2 ตัวชี้วัดด้านสถานที่ เจ้าสำนักหรือ ผู้รับผิดชอบควรตระหนักให้ความสำคัญให้มีการกำจัด ขยะอย่างถูกวิธีและปลูกพืชสมุนไพรมีตะไคร้หอม เพื่อไล่ยุงในสถานที่พัก

1.3 ตัวชี้วัดด้านการประชาสัมพันธ์ เจ้าสำนัก หรือผู้บริหารที่เกี่ยวข้องควรให้ความสำคัญตระหนักถึง การจัดทำสื่อเผยแพร่ธรรมะทางวิทยุชุมชนหอกระจาย ข่าวซีทีวีไอหนังสือหรือแผ่นพับ

1.4 ตัวชี้วัดด้านกิจกรรม เจ้าสำนักหรือผู้บริหาร ที่เกี่ยวข้องควรตระหนักให้ความสำคัญมีการจัดกิจกรรม อบรมภาคพิเศษให้กับชาวต่างชาติ

1.5 ตัวชี้วัดด้านเครือข่ายองค์กร เจ้าสำนัก ควรสนับสนุนหรือผู้บริหารระดับสูงควรให้ความสำคัญ ตระหนักถึงการมีสายงานบังคับบัญชาที่ไม่ซับซ้อนและมี แนวร่วมทำกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกัน

1.6 ตัวชี้วัดด้านระบบบริหารจัดการ เจ้าสำนัก ควรให้ความสำคัญ ตระหนักถึงการมีรถรับส่งในสำนัก หรือไปส่งในสถานที่ผู้ปฏิบัติธรรมต้องการ เพื่ออำนวยความสะดวกให้ปลอดภัย

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรวิจัยการพัฒนาตัวชี้วัดความสำเร็จและองค์ประกอบที่เหมาะสมในสำนักปฏิบัติธรรม 5 สายสำนักใหญ่หรือทุกสายสำนักในสังคมไทยเพื่อความมั่นคงในพระพุทธศาสนา

2.2 ควรวิจัยการพัฒนาตัวชี้วัดสมรรถนะผู้บริหารหรือเจ้าสำนักที่ดีเด่นเพื่อนำมาเป็นรูปแบบการ

บริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมของทุกสายสำนักในประเทศไทย

2.3 ควรวิจัยและพัฒนาสร้างองค์ความรู้ต่อเนื่องด้านตัวชี้วัดและองค์ประกอบการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมสายพอง-ยุบหรือของทุกสายสำนักทั้งในประเทศและต่างประเทศ

เอกสารอ้างอิง

- กองพุทธศาสนศึกษา. สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. (2555). *สำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดดีเด่น ประจำปี พุทธศักราช 2555*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.
- ชุตินา สัจจานันท์ และบุญศรี พรหมมาพันธ์. (2554). *รายงานการวิจัยเรื่อง รายงานการวิจัยและพัฒนามาตรฐาน และตัวชี้วัดการดำเนินงานห้องสมุดมีชีวิตรูปแบบอุทยานการเรียนรู้. สำนักงานอุทยานการเรียนรู้ (สอ.): มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.*
- ณรินี แยมสกุล และคณะ. (2554). การพัฒนาตัวชี้วัดการประเมินประสิทธิภาพของหน่วยบริการปฐมภูมิ สังกัดสำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุขของประเทศไทย. *วารสารสาธารณสุขและการพัฒนา*. 9(2), 154-167.
- ธนิต อยู่โพธิ์. (2540). *วิปัสสนาภิรม*. (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ธีระ รุญเจริญ. (2555). *ความเป็นมืออาชีพในการจัดการและบริหารการศึกษายุคปฏิรูปการศึกษา*. (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพฯ: ข้าวฟ่าง.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2553). *การวิจัยเบื้องต้น*. (พิมพ์ครั้งที่ 8). กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต). (2546). *พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542*. กรุงเทพฯ: นานมีบุ๊คพับลิเคชันส์.
- พระมหากังวาล ธีระมโฆ (ศรชัย). (2557). *การพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัด*. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ, บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหานงค์ อับไพ. (2555). *การบริหารการเผยแผ่พุทธศาสนาในยุคโลกาภิวัตน์ของมหาเถรสมาคม*. วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีปทุม.
- พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. เล่ม 7, 10. (2539). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- มังกรแก้ว ดรณศิลป์. (2557). *การพัฒนาตัวบ่งชี้คุณภาพการศึกษาของโรงเรียนคุณภาพในชุมชนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน*. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- ยุทธนา คงแหลม. (2559). การศึกษาองค์ประกอบของรูปแบบเครือข่ายความร่วมมือทางวิชาการของสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษา. *วารสารศึกษาศาสตร์*. คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา, 27(2), 185-186.

- วันทนา เนาว่าวัน. (2557). *การพัฒนาภาวะผู้นำตามหลักพุทธธรรมของบุคลากรโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษากลุ่ม 3*. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์, บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- วิชญาภา เมธีวรรณ. (2557). *รูปแบบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์เชิงพุทธของมหาวิทยาลัยราชภัฏภาคเหนือตอนล่าง*. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- วิโรจน์ สารรัตนะ. (2553). *การวิจัยทางการบริหารการศึกษา: แนวคิดและกรณีศึกษา*. ขอนแก่น: คลังนานาวิทยา.
- ศรารุช สุตะวงค์. (2554). *การพัฒนาตัวบ่งชี้สมรรถนะการบริหารวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาระดับมัธยมศึกษาสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น*. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร*. 13(3), 3.
- ศูนย์ประสานงานสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดแห่งประเทศไทย (ศปท.). พ.ศ. 2552-2556. *ร่างแผนแม่บท*. (2559, 7-8 มกราคม). “*การประชุมสัมมนาเชิงปฏิบัติการคณะกรรมการบริหาร ศปท. และเจ้าสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดคณะสงฆ์หนกลางและหนตะวันออก พ.ศ. 2558*”, ณ วัดคลองตาลอง จังหวัดนครราชสีมา. สืบค้นจาก <http://www.sptcenter.org/ร่าง-แผนแม่บท-ศปท.-พ.ศ.2552-2556>
- สัญญาครณ์ สวัสดิ์ไธสง. (2554). *การบริหารงานคุณภาพของโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาในประเทศไทยโดยใช้กระบวนการของหลักการบริหารจัดการที่ดี*. วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชา รัฐประศาสนศาสตร์, บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีปทุม.
- สำนักงานรางวัลคุณภาพแห่งชาติ. (2553). *เกณฑ์รางวัลคุณภาพแห่งชาติ ประจำปี 2553-2554. (TQA Criteria for Performance Excellence 2553-2554)*. กรุงเทพฯ: บริษัท คิวา โกลด์ มีเดีย จำกัด.
- Ashworth, Allan and Harvey, Roger C. (1994). *Assessing Quality in Further and Higher Education*. London: Jessica Kingsley Publishers.
- Cronbach Lee Joseph. (1974). *Essentials of Psychological testing*. New York: Harper and Row.
- Johnstone, J. N. (1981). *Indicators of Education Systems*. The United Kingdom: The Anchor Press Tiptree Essex.
- Leithwood et al. (2003). *What We Know About Successful School Leadership*. Philadelphia: Laboratory for Student Success. Temple University.
- Wexley and Lathan. (1981). *Developing and training human resources in organizations*. Ill.: Scott, Foresman, Scott, Foresman series in management and organizations.
- Yamane, Taro. (1967). and Sinjaru. (2012). *Statistics. An Introductory Analysis*. 2nd Ed. New York: Harper and Row.